

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de erroribus Pelagianorum, de Gratia, de
Iustificatione & Merito, de Virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus,
ac de ineffabili mysterio Incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. IV. Vtrum charitas sit virtus unius speciei atomæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77342)

quia in omnibus talis bonitas contracta invenitur, & sic talis virtus amplitudine propria potentiarum gauderet.

Ad secundam probationem nego Majorem: nam ad bonum ut sic potest actus unus specie terminari, & tamen non est dabilis habitus specie unus, respiciens bonum ut sic; aliis talis habitus adaequaret voluntatem, possetque ad omne bonum, tam naturale, quam supernaturale terminari. Ratio autem discriminis inter habitum & actum est, quia habitus eo ipso quod aliquam rationem communem attingat formaliter, & ab illa specificetur, potest extendi ad omnia quae sub tali ratione continentur; ac proinde si respectu boni ut sic aliquis habitus daretur, omnia sub ratione illa contenta ab eo attingi possent; quae ratio non habet locum in actu: & similiter si respectu bonitatis divinae, creatae & increatae analogice communis, daretur unus habitus supernaturalis, posset omnem bonitatem, tam increatam, quam creatam, secundum proprias rationes attingere; quod unus habitus, ob rationem assignatam, praestare nequit.

53. Secundò responderi potest argumento principali, data & non concessa Majori, negando Minorem: nam si daretur habitus supernaturalis infusus, per se primò respiciens bonitatem divinam, ut creatam & increatam analogice communem, & ab ipsa specificatus, ille esset à charitate essentialiter distinctus, utpote habens distinctum objectum formale.

54. Obijcies secundò contra secundam conclusionem: Bonitas ultimi finis est objectum formale charitatis, ut docet D. Thomas supra citatus: Sed bonitas attributorum superaddita ad essentialitatem divinam, & ab ea virtualiter distincta, est bonitas ultimi finis: Ergo & formale charitatis objectum. Major patet ex supra dictis: Minor probatur. Bonitas attributorum non est bonitas medij, nec finis intermedij, cum utrumque dicat imperfectionem: Ergo est bonitas ultimi finis.

55. Confirmatur: Ille est finis ultimus, ad quem omnia possunt ordinari, & ipse ad nihil à se distinctum ordinari potest: At bonitas attributorum ad nihil à se distinctum ordinari potest, & omnia ad ipsam possunt ordinari: Ergo est bonitas ultimi finis.

56. Ad objectionem respondeo, concessa Majori, negando Minorem, loquendo de bonitate ultimi finis constitutivè. Ad probationem, distinguo Antecedens: Bonitas attributorum non est bonitas finis, realiter intermedij, concedo Antecedens: virtualiter intermedij, nego Antecedens, & Consequentiam: quia ut esset formaliter bonitas ultimi finis, nec realiter nec virtualiter propter aliam bonitatem esse deberet; peculiaris autem bonitas attributorum, etsi non sit realiter propter aliud (hoc enim dicit imperfectionem) virtualiter tamen est propter naturam divinam; hoc enim nullam importat imperfectionem, sicut nulla est imperfectio, quod à natura divina virtualiter dimanet. Unde ad confirmationem distinguo Majorem: Ille est finis ultimus, ad quem omnia possunt ordinari, & ipse ad nihil à se distinctum ordinatur, si nec formaliter, nec virtualiter ad aliud ordinetur, concedo Majorem: si ordinetur virtualiter, licet non formaliter, nego Majorem: & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

57. Obijcies tertio: Deus est objectum formale & motivum charitatis, ut summè perfectus;

A Sed non est summè perfectus secundum naturam solam, sed prout ex omnibus attributis, omnique divina perfectione integratur: Ergo ut sic est objectum formale & motivum charitatis.

Respondeo distinguendo Majorem: Deus est objectum formale & motivum charitatis, ut summè perfectus, perfectione omnis lineae formaliter, nego Majorem: perfectione primae lineae, formaliter, & perfectione omnis lineae virtualiter, seu radicaliter, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: Sed Deus non est summè perfectus secundum naturam solam, perfectione omnis lineae formaliter, concedo Minorem: perfectione primae lineae formaliter, & perfectione omnis lineae virtualiter, seu radicaliter, nego Minorem, & Consequentiam. Solutio patet ex supra dictis.

Obijcies ultimò: Si divinae relationes, & attributa, non pertinerent ad objectum formale & primarium charitatis, spectarent solum ad ejus objectum materiale, & secundarium: Sed hoc dici nequit; aliis non magis moverent ad dilectionem Dei, quam creaturæ: Ergo nec illud.

Respondeo negando sequelam Majoris: sicut enim in Tractatu de visione beatifica diximus, relationes, & attributa, non esse proprie objecta secundaria divinae intellectiois, nec proinde visionis beatificae, sed modos objecti formalis, & primarii, illud intimè & transcendentaliter in se claudentes: ita in praesenti dicimus, illa non esse objecta secundaria & materialia charitatis, sed modos, complementa, & affectiones, seu proprietates objecti formalis, & primarii, ab eo impraescindibiles, illudque transcendentaliter in se includere; subindeque magis intra propriam lineam ad dilectionem Dei movere, quam creaturas, quae sunt objecta purè materialia & secundaria charitatis.

ARTICULVS IV.

Utrum charitas sit virtus unius speciei atomæ?

PAtet ex dictis articulo praecedenti, charitatem, ut versatur circa Deum, non posse specie multiplicari, cum solam bonitatem divinam naturam, quae nedum formaliter, sed etiam virtualiter una est, ut objectum formale respiciat. Quia tamen illa non solum Deum, sed etiam proximum diligit, restat adhuc gravis difficultas, an specie multiplicetur, vel eadem specie charitas sit quae amatur Deus, & quae diligitur proximus? Pro cujus resolutione, sit

S. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

Dico breviter, charitatem, ut se extendit ad Deum, & ad proximum, esse virtutem unius speciei atomæ. Ita communiter docent Theologi cum S. Thoma infra quaest. 25. art. 1. contra Gabrielem in 3. dist. 27. quaest. 1. art. 1. notabili 7. ubi asserit charitatem Theologicam non esse specie unam, sed specie multiplicari, & aliam specie charitatem esse quae amatur Deus, & quae diligitur proximus.

Probatum primò conclusio ex SS. Patribus, praesertim ex Augustino & Gregorio, qui aperte docent nostram sententiam. Ille enim in libris de

caritate Dei hæc scribit: *Ex una igitur eademque charitate Deum, proximumque diligimus, sed Deum propter Deum, nos autem, & proximum propter Deum.* Iste verò 7. Moral. cap. 10. loquens de amore Dei & proximi, sic ait: *Sunt duo isti amores due quadam partes, sed unum totum est ex utrisque compositum; duo annuli, sed catena una; due actiones, sed una virtus; duo opera, sed una charitas; duo apud Deum merita, sed unum sine alio inveniri impossibile est.*

63. Probatur secundò ratione, quam insinuat S. Thomas in 3. dist. 27. quæst. 2. art. 4. & ad Annibaldum ibidem art. 2. *In omni genere motus primus motor est unus: sed in genere virtutum, primus motor est charitas, quia movet omnes alias ad suum finem: ergo charitas est una virtus.*

64. Probatur tertio ratione fundamentali, quam idem S. Doctor tradit ibidem, & infra quæst. 25. art. 1. *Unitas specifica habitus sumitur ex unitate sui objecti formalis: At licet charitas ad plura diligenda extendatur, omnia tamen attingit sub una ratione formali objectiva: Ergo est una specie atomà virtus. Major patet: Minor probatur. Objectum formale charitatis est bonitas increata, & divina per essentiam, Deum in ratione ultimi finis constituens, ratione cuius diligit Deum propter se, & proximum propter Deum, ut patet ex dictis articulo præcedenti: At bonitas increata & divina per essentiam, Deum in ratione ultimi finis constituens, est una & indivisibilis: Ergo objectum formale charitatis, ratione cuius ad plura diligenda extenditur, unicum & indivisibile est.*

65. Confirmatur exemplo quod ibidem S. Thomas adducit: *Eadem est specie visio quâ videtur lumen, & quâ videtur color; quia color non videtur nisi ratione lucis, quæ est objectum motuum potentie visivæ: Atqui similiter proximus non diligitur per charitatem, nisi ratione bonitatis increate & divinæ per essentiam, quæ in ipso tanquam in effectu & imagine Dei relucet, & quæ, ut art. præcedenti ostendimus, est objectum formale & motivum charitatis: Ergo illa est virtus unius speciei atomæ.*

66. Confirmatur ampliùs: *Licet fides plura credibilia attingat, & spes ad plura speranda se extendat; quia tamen omnia attinguntur sub eadem ratione formali sub qua, nimirum veracitate Dei, & ejus omnipotentia ut auxiliante, illæ virtutes specie non multiplicantur: Atqui similiter charitas, etsi ad plura diligenda se extendat, omnia tamen sub una ratione formali bonitatis divinæ & increate attingit: Ergo est una specie atomæ virtus.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

67. **O**bjicies primò: *Si charitas quâ amatur Deus, & quâ diligitur proximus, sit virtus unius speciei atomæ, maxime quia Deus, ejusque bonitas increata, est ratio diligendi proximum: Sed hæc ratio non valet: Ergo ruit præcipuum fundamentum nostræ sententiæ. Major patet ex supra dictis, Minor probatur primò: nam colimus & honoramus Sanctos propter Deum, & tamen non est eadem virtus quâ colimus & honoramus Deum, & quâ colimus & honoramus Sanctos; illa enim latría est, hæc dulia, quas diversas virtutes esse docet D. Thomas infra qu. 103. art. 3. in arg. sed contra: Ergo licet proximus diligatur propter Deum, seu quamvis Deus sit ratio diligendi pro-*

Tom. IV.

Aximum, non erit tamen eadem virtus quâ diligitur Deus, & quâ diligitur proximus. Secundò probatur eadem Minor: *Sicut proximum amamus propter Deum, ita conclusiones cognoscimus propter principia; & sicut ratio amandi proximum est Deus, ita ratio cognoscendi conclusiones sunt principia; & tamen non est idem habitus intellectualis quo cognoscimus conclusiones & principia, hæc enim cognoscimus per habitum intelligentiæ, illas verò per habitum scientiæ: Ergo idem quod priùs.*

B Respondeo concessâ Majori, negando Minorem. *Ad cujus primam probationem, concessò Antecedente, nego consequentiam, & paritatem: licet enim Sancti colantur propter Deum, non tamen tanquam propter rationem formalem specificantem virtutem quâ colitur Deus, sed tanquam propter finem extrinsecum illius; cum Deus non sit formale objectum, sed solum finis religionis & latriæ, quâ colitur; sed formale illius objectum sit æqualitas, saltem proportionalis, quæ ponitur in cultu Dei. Proximus verò diligitur propter Deum, tanquam propter rationem formalem specificantem virtutem quâ diligitur Deus, nempe charitatem, cum hujus objectum formale sit Deus, seu bonitas increata & divina per essentiam; non sicut ac lumen est objectum formale visus: unde sicut eadem specie est visio quâ videtur lumen, & quâ videtur color propter lumen; ita eadem specie est dilectio, quâ ex charitate diligitur Deus, & quâ diligitur proximus propter Deum, ut supra dicebamus.*

C Hæc solutio non multum differt ab ea quam adducit S. Thomas infra quæst. 25. art. 1. ad 2. ubi ait: *Amor respicit bonum in communi: sed honor respicit proprium bonum honorati; defertur enim alicui in testimonium propriæ virtutis. Et ideo amor non diversificatur specie propter diversam quantitatem bonitatis diversorum, dummodo referantur ad aliquod unum bonum commune: sed honor diversificatur secundum propriam bonam singulorum. Unde eodem amore charitatis diligimus omnes proximos, in quantum referuntur ad unum bonum commune, quod est Deus: sed diversos honores diversis deferimus, secundum propriam virtutem singulorum: & similiter Deo singularem honorem latría exhibemus, propter ejus singularem virtutem.*

D Dices: *Objectum charitatis non est bonitas divina, ut communis analogicè divinæ per essentiam, & divinæ per participationem, sed bonitas divina increata, ut est propria Dei, & divina per essentiam, sicut articulo præcedenti docuimus: Atqui etiam objectum religionis est excellentia increata, quatenus est Dei propria: Ergo nulla est disparitas à D. Thoma constituta inter amorem & honorem, quoad hoc quod est, proprium bonum, & bonum in communi respicere.*

E Respondeo primò, plures ex Theologis dicere, objectum formale religionis non esse Deum, aut divinam excellentiam, sed æqualitatem, saltem proportionalem, quæ ponitur in cultu Dei; ut in prima solutione innuimus. Sed hoc dato, respondeo secundò, distinguendo Majorem: *Objectum specificativum charitatis, concedo Majorem: Objectum charitatis extensivum, nego Majorem; & datâ Minori, nego Consequentiam: nam juxta hanc sententiam, religionis objectum, non solum primarium, & specificativum, sed etiam adæquatam, & extensivum, est excellentia divina, quatenus est propria Dei: etsi autem*

X x ij

objectum specificativum charitatis sit bonitas in-
creata, quatenus est propria Dei; objectum ta-
men adæquatum extensivum est bonitas divina in
communi, prout est communis analogicè Deo &
creaturis.

Ad secundam probationem Minoris principa-
lis dicendum est, præmissas formales esse causas
efficientes assensus conclusionis; præmissas verò
objectivas non esse rationem formalem proxima-
m, sed tantùm remotam, & radicalem assenti-
endi conclusioni; proxima enim ratio formalis
est veritas conclusionis, quatenus ex præmissis
deducta, ut stat sub propria abstractione; boni-
tas autem divina non est ratio remota, sed proxima
amabilitatis proximi, respectivè ad charita-
tem: unde licet non sit idem habitus intellectu-
alis, quo cognoscimus conclusiones & principia;
est tamen idem habitus virtutis charitas quâ ama-
tur Deus, & charitas quâ propter Deum diligitur
proximus.

72. Objicies secundò: Distinctio specifica actuum
petit distinctionem specificam habituum, cum ha-
bitus per actus, & actus per objecta specificentur:
Sed dantur plures actus charitatis specie distincti:
Ergo & plures habitus. Major pater: Minor ve-
rò multipliciter ostenditur. In primis enim amor
Dei, & odium peccati, specie distinguntur; &
tamen isti actus pertinent ad charitatem: Ergo
dantur plures actus charitatis specie distincti. Se-
cundò, Amor Dei specialiter sumptus, & gaudium
de bonitate divina, ut ab ipso Deo possessa, distin-
guntur essentialiter, & tamen ad charitatem spe-
ciant: Ergo &c. Tertio, Gaudium de Deo quate-
nus est possessus à beatis, essentialiter distinguitur
à gaudio de bonis Dei, quatenus à Deo possessis;
& tamen utrumque gaudium provenit à charita-
te, cum non eliciatur à spe, quæ in beatis non re-
manet, ut disp. præcedenti art. 4. ostendimus:
Ergo idem quod priùs. Denique amor efficax &
amor inefficax Dei, distinguntur essentialiter; cum
primus essentialiter pugnet cum peccato mortali,
& cum eo sit impossibilis, secundus verò cum
illo possit conjungi; & tamen uterque à charitate
elicitur: Ergo dantur plures actus specie diversi, à
charitate elicti.

73. Respondeo distinguendo Majorem: Distinctio
specifica actuum, quæ formalis est comparatione
ad habitus, petit distinctionem specificam habi-
tuum, concedo Majorem. Distinctio specifica
actuum, quæ solum materialiter se habet compa-
ratione ad habitus, nego Majorem: & sub eadem
distinctione Minoris, nego Consequentiam.

Explicatur solutio: Possè elicere plures actus
specie distinctos, convenit non solum habitibus
infusis, sed etiam acquisitis: metaphysica enim
est unus specie atomà habitus, & tamen omnes
actus quos elicit, non sunt ejusdem speciei; nam
actus quo assentitur conclusionibus demonstratis
de Angelo, diversus est specie ab actu quo assen-
titur conclusionibus demonstratis de homine; &
similiter assensus scientificus de passionibus acci-
dentis, essentialiter distinguitur ab assensu scienti-
fico de passionibus substantiæ. Sicut ergo meta-
physica, quamvis unus specie atomà habitus, ad
actus specie diversos potest se extendere; quia
nempe, licet tales assensus adinvicem comparati,
formaliter distinguantur, differunt tamen mate-
rialiter, comparatione ad habitum, eò quòd ab
illo sub eadem ratione formali sub qua attingan-
tur: ita similiter charitas, licet sit unus specie ato-
mà habitus, plures tamen actus specie diversos

inter se elicere potest; quia talis diversitas speci-
fica actuum se habet materialiter, comparatione
ad habitum, eò quòd ab illo non prout differunt
inspiciantur, sed quatenus conveniunt in eadem
ratione formali sub qua, ab illo primariò inspe-
cta; vel quia non primariò, & ex æquo, sed cum
ordine primarij & secundarij ab illo respiciuntur.

Neque hanc doctrinam & solutionem infir-
munt exempla in objectione adducta: nam amor
Dei, & odium peccati, quatenus est Dei offensæ,
procedunt ab habitu charitatis, cum ordine pri-
marij & secundarij, & eandem rationem forma-
lem attingunt; odio enim peccatores prosequi-
mur, ratione bonitatis divinæ amicitabiliter dile-
ctæ. Gaudium etiam, & amor specialiter sum-
ptus, sunt de bonitate divina propter seipsam, un-
de cadunt sub eadem ratione formali: gaudium
verò elicitum à beatis de Deo, prout ab ipsis pos-
sesso, est de Deo ut possesso ab ipsis, quatenus
sunt aliquid Dei; unde etiam illud movetur à bo-
nitate divina, primariò à charitate inspecta; quòd
sufficit ut secundariò à charitate eliciatur. Deni-
que amor efficax & inefficax Dei, non æquè pri-
mò pertinent ad charitatem, sed efficax primariò,
& inefficax secundariò: in peccatore autem iste
elicitur ab auxilio, cum virtutes non dentur pro
actibus imperfectis. Unde quamvis illorum actuum
distinctio formalis sit, comparatione facta inter
ipsos, materialis tamen est, collatione facta cum
habitu charitatis à quo eliciuntur; quare ille ha-
bitus est specie atomà unus.

Objicies tertio: Caritas viæ & charitas patriæ
distinguntur specie: Ergo charitas, prout ad via-
tores & comprehensores extenditur, non est unus
specie atomà habitus. Consequentia patet. Antec-
edens probatur: Tum quia charitas viæ regula-
tur per fidem, & cognitionem obscuram; chari-
tas verò patriæ, per lumen gloriæ, & visionem cla-
ram; diversitas autem regulæ arguit in actibus regu-
latis specificam distinctionem: Tum etiam quia
amor viæ est liber, amor verò patriæ est necessa-
rius; quòd videretur sufficere ad inducendam di-
versitatem specificam in actus, & per consequens
in habitus.

Respondeo negando Antecedens. Et ad primam
ejus probationem dico, quòd cum apprehensio
intellectus non sit ratio formalis objecti volun-
tatis, sed duntaxat conditio applicans (ut docent
communiter nostri Thomistæ in Philosophia) di-
versitas cognitionis non sufficit ad inducendam
diversitatem specificam in actus voluntatis, nisi
diversitati apprehensionis, diversitas apprehensio-
rum conjungatur, ut loquitur S. Doctor quæst.
25. de verit. art. 1. ad 6. id est nisi per diversas cog-
nitiones, diversa bonitas voluntati proponatur
& representetur: quare cum per cognitionem
claram in patria, & per obscuram in via, idem bo-
num ut diligendum proponatur, ejusdem speciei
est charitas viæ, & charitas patriæ; licet cognitio
per quam in duplici illo statu regulatur, sit spe-
cie diversa. Unde S. Thomas 1. 2. quæst. 67. art.
6. docet charitatem viæ non evacuari per gloriæ
perfectionem, sed eandem numero manere. Et
secundo loco sibi objicit: *Habitus & actus distin-
guntur secundum objecta: sed objectum amoris est
bonum apprehensum: cum ergo alia sit apprehensio
presentis viæ, & alia apprehensio future viæ,
videtur quòd non maneat eadem charitas utrobique.*
Cui objectioni sic respondet: *Ad secundum
dicendum, quòd charitas non habet pro objecto
ipsam cognitionem; sic enim non esset eadem in via*

in patria; sed habet pro objecto ipsam rem cognitam, quæ est eadem, scilicet ipsum Deum.

Ad secundam probationem Antecedentis dicendum est, libertatem & necessitatem non distinguere essentialiter actus voluntatis, sed solum accidentaliter, vel modaliter; quia sunt tantum denominationes extrinsecæ, ut quidam docent, vel, ut alij probabilius sentiunt, modi quidam intrinseci respectu illorum: unde licet amor viæ sit liber, & amor patriæ necessarius, non sequitur actus charitatis viæ & patriæ distingui essentialiter. Et quamvis hoc daretur, ex hoc non posset inferri, non esse eundem specie habitum charitatis in viæ & in patria: potest enim idem habitus, actus essentialiter distinctos elicere, dummodo sub eadem ratione formali contineantur, ut liquet ex dictis in solutione præcedentis objectionis.

ARTICVLVS V.

Utrum charitas sit ceteris virtutibus excellentior, tam in esse physico, quam morali?

77. **N**Egant Lutherus & sequaces, existimantes fidem, etiam in esse moris & virtutis consideratam, charitati præstare; cum per fidem, inquirunt, non verò per charitatem iustificemur. Calvinus verò lib. 3. inlit. cap. 8. sect. 8. ait charitatem erga Deum esse simpliciter perfectiorem fide, & aliis virtutibus: charitatem verò erga proximum non esse simpliciter & intensivè perfectiorem fide, & cæteris virtutibus, sed tantum extensivè; quoniam habet uberiores fructus, & latius patet, utpote movens & inducens homines ad actiones reliquarum virtutum exercendas: unde duplicem videtur constituere habitum charitatis, unum quo Deus, alterum quo proximus diligatur; quod præcedenti articulo impugnatum est. Ex Catholicis verò quidam existimant, quod licet charitas omnibus virtutibus, in esse moris & virtutis, excellentior sit, tamen in genere entis & nature, fides, utpote ad genus intellectivum pertinens, est illa perfectior. Sic docent Ferrariensis 3. contra Gent. cap. 26. & Marcus à Serra, hic art. 6. dubio unico. Pro resolutione huius difficultatis

78. Dico primò: Charitas in genere moris & virtutis, est simpliciter perfectior fide, & omnibus aliis virtutibus.

Conclusio est certa de fide: dicitur enim 1. ad Corinth. 13. *Major autem horum est charitas*; quod ad minus verificari debet de majori perfectione morali. Et Matth. 22. de præcepto charitatis ait Christus: *Hoc est primum & maximum mandatum*; utique quia est de actu maximæ virtutis. Item 1. ad Timoth. 1. dicitur: *Finis præcepti est charitas*: finis autem excellentior est his quæ ad ipsum referuntur. Denique Apostolus 1. ad Corinth. 12. loquens de charitate ait: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro*. Quæ verba expendens D. Thomas ibidem ait: *Dilectio est via quæ directius in Deum ivit*. Cui concinit pius Idiota contempl. cap. 17. dicens: *Illæ est via rectissima absque devio, via brevis absque tedio, via plana absque umulo, via secunda absque periculo, via iucunda cum bono socio, scilicet cum te Domine, anantissimo duce.*

Tom. IV.

A Confirmatur ex SS. Patribus, qui idem passim profitentur, tum in parabolam de decem virginibus, ubi uno ore per oleum, quod reliquis liquoribus supernat, charitatem intelligunt: Tum in aliam, in qua agitur de vocatis ad nuptias, ubi per vestem nuptialem volunt significari ipsam charitatem, quam etiam vocant margaritam illam pretiosam Evangelij, pro qua Christus dicit omnia esse relinquenda, & tanquam lurum æstimanda. Denique docent magnitudinem animæ ex magnitudine charitatis esse metiendam. Ita D. Bernardus serm. 27. in Cantica, ubi hæc scribit: *Quantitas cuiuscumque anime æstimetur de mensura charitatis quam habet: ut verbi gratia, quam multum habet charitatis, magna sit, quæ parum, parva; quæ verò nihil, nihil; dicente Apostolo: si charitatem non habueris, nihil sum.*

B Ratio etiam suffragatur: Nam ut dicitur D. Thomas hic art. 6. cum perfectio virtutis consistat in attingendo primam regulam humanorum actuum, qui est ultimus finis, virtutes Theologicæ, quæ Deum ut ultimum finem immediatè attingunt, nobiliores sunt moralibus, quæ circa media duntaxat versantur: ex virtutibus verò Theologicis, charitas est nobilior fide, & spe, cum perfectius Deum attingat: *Nam fides & spes (inquit S. Doctor) attingunt quidem Deum, secundum quod ex ipso provenit nobis vel cognitio veri, vel adeptio boni: sed charitas attingit ipsum Deum, ut in ipso sistat: juxta illud Joan. 4. Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Ubi tract. 9. Augustinus: Nescio utrum magnificentiùs nobis charitas commendari possit, quam ut diceretur, Deus charitas est. Brevis laus, & magna laus: brevis in sermone, sed magna intellectu! Quam cito dicitur, Deus charitas! Breve est, si numeres: Si appendas, quantum est! &c.*

C Confirmatur: Fidei & spei quædam imperfectiones essentialiter annexæ sunt, ut spei amor concupiscentiæ, quo Deus amatur prout in modum hominis cedit, & fidei obscuritas: At verò in charitate nullus ex his defectibus reperitur; siquidem fertur in Deum, prout est in se bonus, & summè perfectus, nullâ habitâ ratione nostri commodi; neque ullam habet ex se obscuritatem, nam in patria, ubi nulla suberit obscuritas ipsius objecti, illa perfectè vigeat.

D Confirmatur ampliùs: Fides & spes possunt consistere cum peccato, manent enim in peccatoribus, ut supra satis declaravimus; at verò charitas illud omnino expellit, sicut lux tenebras; nec in peccatoribus, sed solum in iustis reperiri potest. Unde Gregorius super Ezechiel. *Antiquus inimicus castitatem in nobis, si sine charitate viderit, non timet: quia ipse carne non premitur, ut luxuriâ dissolvatur. Abstinentiam non timet: quia ipse cibo non vitur; qui necessitate corporis non urgetur. Distributionem terrenarum rerum non timet, si eidem operi charitas desit: quia divitiarum subsidio nec ipse eger. Valde autem in nobis charitatem timet: quia hanc nos tenemus in terra, quam ipse tenere nolens, amisit in cælo.* Ergo charitas est omnium virtutum excellentissima, & ut loquitur D. Irenæus, omnium charismatum eminentissimum. Unde Augustinus serm. 39. de tempore, admonens piam animam, salutis suæ studiosam: *si non vacat (inquit) omnes paginas sanctas perscrutari, omnia involucria sermonum evolvere, omnia Scripturarum secreta penetrare;*

X x iij